

ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO INSTITUTAS
HUMAN RIGHTS MONITORING INSTITUTE

Didžioji g. 5, LT-01228, Vilnius. Tel. (5) 23 14 681 Faks. (5) 23 14 679. El. p. hrmi@hrmi.lt www.hrmi.lt

2007 02 19

Konstitucinio teismo nutarimo dėl Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo teisėtumas kelia abejonių

2007 m. vasario 9 d. nutarimu Konstitucinis teismas pripažino, kad Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo dalis, leidžianti įgyvendinti Lietuvos nuolatinių gyventojų teisę būti renkamais į savivaldybių tarybas vien per politines partijas, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Nutarimas priimtas, išnagrinėjus Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kreipimąsi. Šis teismas sprendžia administracines bylas pagal gyventojų skundus dėl to, kad Vyriausioji rinkimų komisija, remdamasi minėtu įstatymu, neregistruoja gyventojų, nesančių partijų sąrašuose, kandidatais savivaldybių tarybų rinkimuose.

Demokratijos ir žmogaus teisių principų požiūriu svarbi Konstitucinio teismo išvada apie tai, kad savivaldybių tarybų rinkimų tvarka, apribojanti galimybę kelti kandidatūras, pažeidžia pasyviają gyventojų rinkimų teisę, t.y. teisę būti išrinktais. Konstitucinis teismas pagrįstai nurodė, kad pasyvios rinkimų teisės apribojimas pažeidžia ne tik Lietuvos piliečių, bet ir Lietuvoje nuolat gyvenančių kitų ES valstybių piliečių teises. Užsienio valstybių piliečiai neturi teisės būti Lietuvos politinių partijų nariais, todėl jie negali būti išrinkti į savivaldybių tarybas. Mūsų manymu, ES valstybių piliečių dalyvavimas savivaldybių, ypač didžiųjų - Vilniaus ir Kauno, darbe suteiktų jų veiklai daugiau skaidrumo.

Antra vertus, nustebino Konstitucinio teismo nutarimo prieštaringumas. Teismas nurodė, kad pagal Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymą vykstantys rinkimai apriboja galimybes kandidatuoti ir tai yra neteisėta - pažeidžia Konstituciją. Dėl to, pasak teismo, kyla prielaidos savivaldybių tarybų veiklos nestabilumui, neefektyvumui, gali būti paneigti rinkėjų lūkesčiai, pažeistas konstitucinis atsakingo valdymo principas.

Tačiau, nepaisant išvados apie ginčijamos savivaldybių rinkimų nuostatos prieštaravimą Konstitucijai, teismas pareiškė, kad rinkimai turi vykti, neatsižvelgiant į jo išvadą. Pagrįsdamas būtinumą tęsti rinkimus, Konstitucinis Teismas prieštarauja sau: esą, nėra teisinio pagrindo teigti, kad Lietuvos nuolatiniai gyventojai neturi galimybės savivaldybių tarybų rinkimuose pasinaudoti savo pasyviaja rinkimų teise, ar kad šie rinkimai nebus laisvi ir demokratiški. Jei jie nebūtų vykdomi toliau, pasak teismo, būtų padaryta žala rinkėjų lūkesčiams ir viešosios valdžios sistemos stabilumui. Ši nutarimo dalis vertintina kaip politinis sprendimas, nors pagal

Konstitucinio Teismo įstatymo 30 straipsnį Konstitucinis Teismas gali spręsti tik teisės klausimus.

Šiuo nutarimu Konstitucinis teismas prieštarauja ne tik Konstitucijai, bet ir ankstesniems savo nutarimams. Juose yra konstatuota, kad Konstitucija turi būti taikoma tiesiogiai ir teismai, turi ginti žmones, nukentėjusius nuo teisės aktų, kuriuos Konstitucinis teismas, pripažino pažeidžiančiais Konstituciją. Konstitucinis Teismas buvo pagrįstai nurodęs, kad, jei Seimas ar Vyriausybė, nepriima aktų, atstatančių žmonių teises, tai teismai patys *ad hoc* turi jas atstatyti, vadovaudamiesi ne antikonstituciniu ir nebegaliojančiu teisės aktu, o Konstitucija.

Tokia teismo pozicija teikė vilčių, kad šalis žengia teisinės valstybės link. Tačiau nutarimu dėl rinkimų Konstitucinis teismas nuvylė, nes sukūrė precedentą, pagal kurį žmonių teisių gynimas, remiantis Konstitucija ir ES teise, yra abejotinas.

Tvirtinimas, kad pagal Konstitucijai prieštaraujančią tvarką pradėti rinkimai bus teisėti ir demokratiški, neigiamai paveiks Lietuvos prestižą tarptautinės bendruomenės akyse. Mūsų nuomone, faktas, kad rinkimai vyksta pagal Konstitucijai prieštaraujančią ir negaliojančią tvarką, yra pagrindas ginčyti rinkimų rezultatus ne tik Lietuvos teismuose, bet ir Europos Žmogaus teisių teisme bei ES institucijose.

Pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą, Konstitucinio teismo nutarime, nustatančiame, kad teisės aktas prieštarauja Konstitucijai, negali būti sprendžiamas klausimas leisti ar neleisti teismams, Seimui ir kitoms valdžios įstaigoms vadovautis ne Konstitucija, o teisės aktu, kuris po Konstitucinio teismo nutarimo paskelbimo nebegalioja.

Konstitucijoje nurodoma, kad galutiniai ir neskundžiami yra tik tie Konstitucinio teismo sprendimai, kurie priimti klausimais, priskirtais šio teismo kompetencijai. Todėl kyla abejonės, ar Konstitucinio Teismo nurodymai, pagal kuriuos rinkimai turi būti tęsiami pagal jau negaliojančią tvarką, o teismai neturi tenkinti skundų dėl asmenų įtraukimo į sąrašus yra privalomi.

Žmogaus teisių stebėjimo institutas yra suinteresuotas, kad Konstitucinis teismas ir jo nutarimai išlaikytų pasiektą aukštą prestižą, todėl faktas, kad Lietuvoje tęsiami neteisėti rinkimai, remiantis Konstitucinio Teismo nurodymu, kelia susirūpinimą ar tai nesumažins pasitikėjimą Konstituciniu teismu ir jo nutarimais.

Kęstutis Čilinskas
Valdybos pirmininkas

Henrikas Mickevičius
Direktorius